

Får oppgaver løst ved hjelp av samarbeid

Vi fortsetter serien om skogeiersamarbeid med utspring i Gro Follo's forskningsarbeid på dette (se neste side). Denne gangen har vi spurt personer involvert i eiendomsoverbyggende samarbeid om hva som oppnås med den typen samarbeid de har erfaring med og hvilke andre typer skogeiersamarbeid de kan se for seg.

TEKST: **ASTRI KLØVSTAD**

Bjørn Ludvig Bergsmo, skogeier og prosjektleder for Sørsivegen, Beitstad i Steinkjer:

– Jeg har erfaring med et samarbeidsprosjekt om vegbygging. Vi er ni skogeiere som har gått sammen om å bygge en veg, og vi har hatt mange møter for å planlegge dette. Vi har fått god hjelp av skogbruksansvarlig i kommunen til å lage en regnemodell for å lage en nøyaktig eierfordeling som er brukt i søknaden om statstilskudd.

Foreløpig har vi ikke fått statstilskudd, det var for få midler til rådighet i årets tildeling, så søknaden ligger inne til neste års runde. Men allerede nå har vi oppnådd å bygge opp en human kapital. Vi har lagt vekt på å ha sosiale samlinger samtidig som vi har planlagt vegen, og det har resultert i større motivasjon og engasjement for skogbruket hos deltakerne.

Jeg ser for meg at hvis vegen blir realisert, vil det åpne for samarbeid om andre prosjekter. Vegen binder eiendommene sammen, og det vil være naturlig å se både avvirkning, planting og kultur i sammenheng. Vi kan antakelig presse priser på drifter når vi er flere som avvirker samtidig, fordi entreprenørene kan unngå flyttekostnader. Det er også mulig å se alle eiendommene som en enhet, men det er jo en mer ytterliggående variant av samarbeid som jeg ikke ser som helt aktuelt. Men jeg tror det er mye å hente med samdrift. Og skulle ikke vegen bli realisert har

vi nå likevel oppnådd å etablere et samarbeid som kan være nyttig – blant annet ved mer rasjonelle drifter.

Arne Stenumgard, styreleder i Småteigene andelslag, Fåvang:

– Vi hadde et samarbeid om drift på «styggmange» lange, smale skoteiger for en del år siden, organisert som et andelslag. Teigene er utformet slik at det ikke var mulig å avvirke noe uten å kjøre på naboenes eiendom. Så vi fikk i stand dette samarbeidet og fikk både avvirket og plantet, og dessuten gått opp en del eiendomsgrenser.

Det var dessverre en eller to skogeiere som ikke ville være med, og det gjorde det hele mer tungvint, vi måtte hele tiden ta hensyn til det arealet. Så erfaringen er at det er lurt å være sikker på at en har alle med før en drar i gang noe slikt. Men da er det ingen dum måte å gjøre det på. Vi hadde en fordeling av kostnader basert på areal og volum og vi fikk gjort jobben!

Andelslaget er ikke oppløst, men har ligget dødt i noen år nå. Om noen tar initiativ til nye aktiviteter her i framtida er usikkert. Det er snakk om høytliggende skog, så det tar tid før det er aktuelt med nye inngrep.

Ellers ser jeg for meg at det kan være nyttig med skogeiersamarbeid om sånt som vegbygging, kabeldrifter og andre aktiviteter som krever en del ressurser.

Anbjørn Næss, Jordskifterettsleder, Nord-Trøndelag jordskifterett:

– Det samarbeidet vi er mest borti er i forbindelse med veibygging og -vedlikehold. Bygging av felles vei gir gevinster for skogbruket, men også for andre næringer som beitedrift, hytter, småkraftverk osv. Noen skogeiendommer er realsameie. Her samarbeider eierne om drifta. Jordskifteretten kan løse opp slike sameier og lage regler om blant annet veirett.

Felles veier kan også være en kime til uoverensstemmelser mellom grunneiere, og jordskifteretten kan vedta bygging av vei som felles tiltak, eller bruksordninger for eksisterende veier. Hovedregelen i jordskifte ligger fast; ingen eiendom på et objektivt grunnlag skal tape på et tiltak eller en bruksordning (jordskifteloven § 3a).

Jordskifteretten kan oppnå at tiltak som veibygging og lunneplasser kommer i stand selv om grunneierne ikke er enige i utgangspunktet. En oppnår også formalisert samarbeid ved at jordskifteretten stifter veilag og fordeler andeler i ansvar og vedlikehold.

En kan også se for seg samarbeid om skogsdrifta. Koordinering av uthogst, tynning og planting. Samarbeid faglig sett kan også være aktuelt.

All den nytten – og så lite benyttet

Skogeiersamarbeid over eiendomsgrensene er nyttig på utallige vis, og slikt samarbeid kan ha en rekke former. Begge deler skulle kunne tilpasses mange grupperinger av personlige skogeiere. Hvorfor er det ikke tatt mer systematisk i bruk?

TEKST: **GRO FOLLO**
FORSKER VED NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING

Et knippe av nytten ved eiendomsoverbygginge samarbeid ble uttrykt i Norsk Skogbruk nr. 9/2013. Skogbruksaktører og tillitsvalgte fra nord til sør, vest til øst, fra skogreisningsstrøk til skogstrøk, uttalte seg da om skogeiersamarbeid. Og som jeg selv pekte på, mer bruk av samarbeid over eiendomsgrensene kan bøte på et sammensatt problem: Ambisiøse mål for skogen, økte krav til skogbruket, små eiendommer som genererer liten skogeierinntekt, synkende skogbrukskompetanse og nedbygging av veiledningsapparatet. Å bøte på problemet ved å benytte skogeiersamarbeid er nytte på samfunnsøkonomisk nivå. Nytt av slikt samarbeid kan også være på lokalt og individuelt nivå. Det går tydelig frem i forskningsprosjektet «Fra ti til en – eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket» (se faktaboks).

NYTTENS UTALLIGE ANSIKTER

I oppstarten av «Fra ti til en» telte vi forskere de mange nyttene involverte personer sa eiendomsoverbyggende samarbeid hadde. Det sluttet vi med, nytteverdiene ynglet nemlig den gang som nå. Det gjelder for begge gruppene av informanter forskningsprosjektet har: Skogbruksaktørene i de fire feltprosjektene hvor kystskogbruket har forsøkt å etablere skogeiersamarbeid, og skogeierne relaterte til feltprosjektene. Basert på skogbruksaktørenes første beretninger fikk vi i 2010 en liste med 30 nytteverdier. Overordnet alle mer spesifikke ting skogbruksaktørene mente en kunne oppnå, var økt

SKOGEIERSAMARBEID: – Hvem skal sørge for å få til mer skogeiersamarbeid over eiendomsgrensene?, spør Gro Follo. Illustrasjonsfoto av vegsamarbeid i Verran Kommune i 2011. Foto: Per Fosshheim

skogbruksaktivitet og skogbruksinteresse. Mer spesifikke forhold nevnt lå i spennet fra økt netto for skogeierne til økt tilgjengelighet for allmennheten. Noe var at en faktisk lyktes med å få entreprenører til å komme, at rasjonelle drifter kunne gjennomføres, langtidsplanlegging av drifter finne sted, landskaphensyn tas og planer for bevaring av biologisk mangfold legges. Noe annet var at det kunne forenkles det offentlige administrasjon av planting, skjerpe «foryngelses-syndere», forhindre at skogsbilveier ble som griseromper

oppetter granliene, og at skogeiere kunne aktivere hverandre.

SKOGEIERNE AKTIVERTE HVERANDRE

Skogeierinformanter fortalte at de hadde fått skogbruksinformasjon nærmest gratis fordi en deltok i skogeiersamarbeidets møter. Noen fakta var blitt presentert og noe nytt fått. En hadde begynt å diskutere skogen, interessen var hevet og en var blitt mer villig til å investere for å skaffe seg (mer) kompetanse. Og noen skogeiere kunne endelig få gjort noe med skogen, en

PROSJEKTLEDER: Gro Follo ved Norsk Senter for bygdeforskning leder prosjektet «Fra ti til en – eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket»

arbeidsoppgave en som heltidsbonde kanskje ellers ikke prioriterte. Var det avtalt i skogeiersamarbeidet at en skulle møte til ungskogpleie, sørget en for å få unna fjøsarbeidet i tide. De andre i arbeidsgjengen ventet. Var en selv ikke aktiv i skogsarbeidet, presset deltakelsen i fellesskapet likevel frem refleksjon over skogtilstanden: «Har jeg noe som skulle ha skjedd her da?» Videre var mangt egenyttig og til gagn for lokalsamfunnet. Mer penger i egen pung, hjelp når en ikke var skogbrukskyndig, og å slippe å finne løsninger selv hver gang noe skulle skje, var blant egennyttene. Bidrag til økt lokalt felleskap, økonomisk vekst i bygden og en skog hvor landskapshensyn var tatt, inngikk i lokalsamfunnsnytt. Litt lauv ved foryngelse etter hogst i den skogreste skogen ville nok andre i trakten sette pris på. Da kunne en selv bli stolt over å eie den skogen også.

SKOGEIERSAMARBEIDENES MANGE VARIANTER

Prototypen på et eiendomsoverbyggende samarbeid er at flere skogeieres skog blir sett under ett og forvaltet som en enhet. En slik prototype kan differensieres. En skillelinje går mellom skogeiersamarbeid hvor skogeiere samarbeider seg imellom og skogeiersamarbeid hvor skogeierne

ikke gjør det, men hvor andre koordinerer organiseringen av dem. Et eksempel på det siste er Holsmoen-samarbeidet på Oppdal i perioden 2006-09. Ansatte skogbruksaktører tilbød da skogeierne en pakke som innebar vei, lunneplass, hogstopplegg og foryngelse etterpå. Det var de skogbruksansatte som hadde kontakten med de 14 skogeierne og sørget for den skoglige aktivitet. I Holsmoen hadde den enkelte skogeier dialog kun med en skogbruksansatt, ikke med de øvrige skogeierne. Det er fullt mulig at en av skogeierne i et område koordinerer organiseringen av andre skogeiere. Da en av våre skogeierinformanter utdypet hva han forsto med «felles forvaltning», snakket han om at en eller annen høyere makt, for eksempel skogbrukssjefen, skogbrukslederen eller for den del han selv, sa at sånn og sånn skulle skje i et større område. Og det sa denne høyere makten fordi personen hadde blick over det større området, så hva som burde skje og kunne sette aktivitet i gang.

En annen skillelinje går mellom lite eller mye formalisert, og en tredje differensiering ligger i hvorvidt skogeier gir fra seg beslutningsmyndighet over skogen eller ikke. Samtale-forum hvor skogeiere seg imellom kunne diskutere drifter, ungskogpleie og annet, ble av enkelte skogeierinformanter forstått som felles forvaltning. Slik forumet ble omtalt hørtes det verken ut til å være formalisert eller å innebære fraskrivelse av styringsrett. En samdrift, derimot, har en hel del formelle og juridisk-økonomiske krav som må tilfredsstilles. Hvis et samdriftsstyre fattet beslutninger på vegne av samdriften, forsto noen skogeierinformanter det som å gi fra seg noe styringsrett over egen eiendom. Blant våre skogeiere syntes det imidlertid ikke å være slik at streng formalisering nødvendigvis innebar høy grad av fraskrivelse av styringsrett og motsatt.

Forskningsdataene fra feltprosjektene viser at det i tillegg finnes mer detaljerte forskjeller mellom typer av skogeiersamarbeid. Det går selvsagt på hva en skal samarbeide om og aktivitetens betydning for organisering, etc. Men det går òg på hvordan samhandling foregår, informasjon gis, og beslutninger fattes og iverkset-

tes. Videre kan det tenkes en rekke varianter av utgifts- og inntektsfordeling, ulike samspillmodeller med allerede etablerte eiendomsoverbyggende strukturer, samt ulike løsninger på hvilken rolle ansatte skogbruksaktører til enhver tid skal ha. Det vi også ser fra «Fra ti til en» sine feltprosjekt er at mye kan gå seg til i de prosessene som forløper når skogeiersamarbeidet bygges.

FORUNDERLIG SITUASJON

Med all den nytten, med alle variantene av samarbeidsformer og alt det som kan gå seg til i prosessene, skulle det ligge åpent for systematisk bruk og allmenn utbredelse. Det store spørsmålet blir: Hvem skal sørge for å få til mer skogeiersamarbeid over eiendoms grensene?

FAKTA «FRA TI TIL EN»

- «Fra ti til en – eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket» ble initiert av Kystskogbruket, og er finansiert av Norges forskningsråd, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og skognæringen i kystskogbruket.
- Prosjektet har brukermedvirkning (aktører i kystskogbruket) og har fulgt fire såkalte feltprosjekt hvor kystskogbruket har søkt å etablere eiendomsoverbyggende samarbeid.
- Data er fra gjentatte intervjuer med både feltprosjektene skogeiere og skogbruksaktører.
- Prosjektet startet i 2009 og avsluttes på nyåret 2014 med en åpen, nasjonal sluttkonferanse.
- Gro Follo, Norsk senter for bygdeforskning, er prosjektleder.
- Samarbeidende forskningsinstitusjoner er Bygdeforskning og Norsk institutt for skog og landskap.
- Prosjektets styringsgruppe er ledet av Kjersti Kinderås, Kystskogbruket.